

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بسمه تعالی

دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی

پایان نامه

کارشناسی ارشد در رشته مددکاری اجتماعی

۱۳۸۱ / ۹ / ۴۰

موضوع

**تعیین و بررسی متوسط پرداختی سازمان تامین اجتماعی
به مستمری بگیران و مقایسه آن با متوسط هزینه های
خانوار در استان تهران در سال ۱۳۷۹**

استاد راهنما

جناب آقای دکتر مصطفی اقلیما

استاد مشاور

جناب آقای دکتر ایرج کریمی

۴۲۵۶۵

پژوهشگر

محمد رضا حاجی بابایی

تابستان ۱۳۸۱

هدیه به همسر و یگانه فرزندم

که این پژوهش حاصل شکیبایی آنهاست

از جناب آقای دکتر اقلیما استاد محترم راهنما بخاطر عنایت و راهنمایی
هایی که داشته اند.

از جناب آقای دکتر کریمی استاد محترم مشاور به خاطر راهنمایی ها
و همراهی هایی که معمول داشته اند .

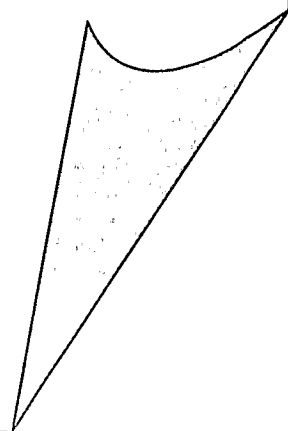
از جناب آقای علی اکبر شاهوار بخاطر رهنمودهایی که ارائه نموده اند .

از جناب آقای محمود گوهری ، جناب آقای رضا کاشف و جناب آقای علی
برهان زاده بخاطر مساعدت هایی که داشته اند .

از جناب آقای مهندس همایونی از دفتر راهبری سیستم ها در سازمان تامین
اجتماعی بخاطر همکاری و همیاری که معمول نموده اند .

از اساتید محترم گروه مددکاری خصوصا مدیر محترم گروه جناب آقای
حسین حاج بابایی که در تمامی مراحل انجام این پژوهش رهنمود های لازم
را داشته اند .

قدر دانی و سپاسگزاری نموده و امیدوارم تشکر و امتنان اینجانب را بپذیرند .

دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی
تاییدیه اعضای هیات داوران

پایان نامه کارشناسی ارشد در رشته ... مدیریت اجرایی (اجتماعی) تحت عنوان بررسی سبب و علل بروز اختلال

ب. زمان ... ۱۳۹۰ ... به ... ۱۳۹۱ ... و ... ۱۳۹۱ ... با ... ۱۳۹۱ ... تهران در سال ۱۳۹۱

با حضور هیات داوران در تاریخ ... ۱۳۹۱ ... توسط خواهر ابرار ... ۱۳۹۱ ...

دفاع گردید و نمره ... ۱۳۹۱ ... با امتیاز ... عالی ... به ایشان تعلق گرفت.

هیات داوران
۱- استاد راهنما ...

۲- استاد مشاور ...

۳- استاد مشاور

۴- مدیر گروه ...

۵- اساتید ناظر
۱- ...

۲- ...

۶- نماینده دفتر تحصیلات تکمیلی

۱	مقدمه
	فصل اول:
۳	۱-۱- طرح مساله
۴	۱-۲- اهمیت مساله
۴	۱-۳- اهداف تحقیق
۴	۱-۴- هدف کلی
۴	۱-۵- هدف آرمانی
۵	۱-۶- اهداف ویژه
۵	۱-۷- فرضیه اصلی پژوهش
۵	۱-۸- فرضیه های جزئی
۶	۱-۹- قلمرو تحقیق
۶	۱-۱۰- تعریف مفاهیم و واژه ها
	فصل دوم: چهار چوب نظری و مروری بر مطالعات مربوط
	الف: چارچوب نظری
۱۱	۲-۱- بیمه و سیر تحول آن در جهان
۱۳	۲-۲- بیمه و سیر تحول آن در ایران
۱۶	۲-۳- تامین اجتماعی و سیر تحول آن در جهان
۲۱	۲-۴- تعریف تامین اجتماعی
۲۲	۲-۵- روش های تامین اجتماعی
۲۴	۲-۶- تامین اجتماعی از دیدگاه های مختلف
۳۰	۲-۷- تامین اجتماعی در ایران
۳۱	۲-۸- سیر تحول سازمان تامین اجتماعی در ایران
۳۳	۲-۹- اهداف سازمان تامین اجتماعی
۳۵	۲-۱۰- حمایت های سازمان تامین اجتماعی
۳۶	۲-۱۱- مستمری و سیر تحول آن در جهان
۳۷	۲-۱۲- شرحی بر انواع مستمری
۳۷	۲-۱۳- الف: بازنشستگی
۴۴	۲-۱۴- ب: از کار افتادگی
۴۵	۲-۱۵- ج: مستمری بابت بیمه شده فوتی
۴۶	۲-۱۶- نحوه تعیین میزان مستمری
۴۸	۲-۱۷- تورم و اثر آن بر مستمری

۵۳	۲-۱۸- ویژگی عمده مستمری در برخی از کشورها
۷۵	۲-۱۹- مستمری وسیر تاریخی آن در ایران
۷۷	۲-۲۰- انواع مستمری در سازمان تامین اجتماعی
۷۷	۲-۲۰-۱- مستمری بازنشستگی
۷۸	۲-۲۰-۲- مستمری از کارافتادگی
۸۰	۲-۲۰-۳- مستمری بابت بیمه شده متوفی
۸۳	۲-۲۱- پیشینه تاریخی موضوع
	فصل سوم : روش و مراحل پژوهش
۸۵	۳-۱- نوع پژوهش
۸۵	۳-۲- جامعه آماری مورد پژوهش ونحوه نمونه گیری
۸۵	۳-۳- زمان پژوهش
۸۵	۳-۴- ابزار گرد آوری اطلاعات
۸۶	۳-۵- اعتبار ابزار گرد آوری اطلاعات
۸۶	۳-۶- روش جمع آوری اطلاعات
۸۶	۳-۷- روش تحلیل داده ها
	فصل چهارم :
۸۸	۴-۱- جداول توزیع فراوانی وتجزیه وتحلیل اطلاعات
	فصل پنجم : خلاصه نتایج
۱۲۲	۵-۱- نتایج
۱۲۳	۵-۲- تحلیل نتایج
۱۲۹	۵-۳- پیشنهادات
۱۳۰	۵-۴- منابع
	پیوست ها
۱۳۲	۶-۱- جدول توزیع تعداد مستمری بگیران بر حسب شعب
۱۳۳	۶-۲- جداول آزمون فرضیه ها
۱۳۸	۶-۳- مستندات هزینه های خانوار (ازانتشارات بانک مرکزی ایران)
۱۴۸	۶-۴- چکیده به انگلیسی

فهرست جداول

صفحه

عنوان

- ۱- جدول شماره ۱- توزیع فراوانی مطلق ونسبی مستمری بگیران برحسب
نوع مستمری درسال ۱۳۷۹ ۸۸
- ۲- جداول شماره ۲- توزیع فراوانی مطلق ونسبی مستمری بگیران برحسب
نوع مستمری وجنس درسال ۱۳۷۹ ۹۱
- ۳- جداول شماره ۳- توزیع فراوانی مطلق ونسبی مستمری بگیران برحسب
نوع مستمری وسن درسال ۱۳۷۹ ۹۵
- ۴- جداول شماره ۴- توزیع فراوانی مطلق ونسبی مستمری بگیران برحسب
نوع مستمری وتعداد فرزندان درسال ۱۳۷۹ ۱۰۲
- ۵- جدول شماره ۵- توزیع فراوانی مستمری بگیران برحسب نوع مستمری
،جنس ومتوسط دریافتی درسال ۱۳۷۹ ۱۰۶
- ۶- جداول شماره ۶- توزیع فراوانی مطلق ونسبی مستمری بگیران برحسب
نوع مستمری ومبلغ دریافتی درسال ۱۳۷۹ ۱۱۱
- ۷- جداول شماره ۷- توزیع فراوانی مطلق ونسبی مستمری بگیران برحسب
نوع مستمری وسابقه خدمت درسال ۱۳۷۹ ۱۱۴
- ۸- جداول شماره ۸- توزیع فراوانی مطلق ونسبی مستمری بگیران برحسب
نوع مستمری وسالهای دریافت مستمری درسال ۱۳۷۹ ۱۱۸

فهرست نمودارها

صفحه

عنوان

۸۹	نمودار شماره ۱- توزیع مستمری بگیران بر حسب نوع مستمری در سال ۱۳۷۹
۹۳	نمودار شماره ۲- توزیع مستمری بگیران بر حسب نوع مستمری و جنس در سال ۱۳۷۹
۹۹	نمودار شماره ۳- توزیع مستمری بگیران بر حسب نوع مستمری و سن در سال ۱۳۷۹
۱۰۰	نمودار شماره ۱-۳- توزیع مستمری بگیران بر حسب نوع مستمری و سن زمان برقراری مستمری در سال ۱۳۷۹
۱۰۴	نمودار شماره ۴- توزیع مستمری بگیران بر حسب نوع مستمری و تعداد فرزندان در سال ۱۳۷۹
۱۰۷	نمودار شماره ۵- توزیع بر حسب نوع مستمری، جنس و متوسط دریافتی در سال ۱۳۷۹
۱۱۶	نمودار شماره ۷- توزیع مستمری بگیران بر حسب نوع مستمری و سابقه خدمت در سال ۱۳۷۹
۱۲۰	نمودار شماره ۸- توزیع مستمری بگیران بر حسب نوع مستمری و سالیهای دریافت مستمری در سال ۱۳۷۹

چکیده پژوهش

این پژوهش با هدف تعیین و مقایسه متوسط پرداختی به مستمری بگیران (بازنشسته، از کار افتاده کلی و بازمانده بیمه شده متوفی) تحت پوشش سازمان تامین اجتماعی در استان تهران با متوسط هزینه های خانوار که از سوی بانک مرکزی ایران اعلام می شود انجام شده است. حجم نمونه مورد مطالعه ۳۱۷۸ نفر می باشد که با استفاده از فرمول $n = p(1-p) * z^2 / d^2$ از بین ۳۵۴۱۳۲ نفر مستمری بگیر در استان تهران انتخاب شده اند. جهت آزمون فرضیه ها از آمار توصیفی و استنباطی، آنالیز واریانس یک راهه، t ، و توکی استفاده شد. فرضیه های این پژوهش و نتایج مربوط به آزمونهای انجام شده بشرح زیر می باشد

- ۱- بین متوسط پرداختی به مستمری بگیران بازنشسته با متوسط هزینه های خانوار در استان تهران تفاوت معنی داری وجود دارد. این فرضیه با انجام آزمون t تک متغیری تایید شد.
- ۲- بین متوسط پرداختی به مستمری بگیران از کار افتاده کلی (ناشی و غیر ناشی از کار) با متوسط هزینه های خانوار در استان تهران تفاوت معنی داری وجود دارد. این فرضیه با انجام آزمون t تک متغیری تایید شد.
- ۳- بین متوسط پرداختی بابت بیمه شده متوفی تحت پوشش سازمان با متوسط هزینه های خانوار در استان تهران تفاوت معنی داری وجود دارد. این فرضیه با انجام آزمون t تک متغیری تایید شد.
- ۴- متوسط پرداختی به مستمری بگیران در بین زنان و مردان مستمری بگیر یکسان است. این فرضیه با انجام آزمون t برای گروههای مستقل تایید نگردید.
- ۵- بین متوسط پرداختی به گروههای مستمری بگیر بازنشسته، از کار افتاده کلی و بازمانده بیمه شده متوفی تفاوت معنی داری وجود دارد. این فرضیه با انجام آزمون آنالیز واریانس تایید شد.
- ۶- متوسط پرداختی به بازنشستگان از سایر گروههای مستمری بگیر بالاتر است. این فرضیه با انجام آزمون توکی تایید گردید.

براساس نتایج حاصله متوسط پرداختی سازمان به مستمری بگیران در سال ۱۳۷۹ مبلغ ۷۴۰۹۵۵ ریال و متوسط هزینه ناخالص خانوار ۳۱۹۳۱۵۱ ریال بوده که نشانگر اختلاف فاحش بین متوسط های مذکور می باشد. علاوه براین، متوسط مستمری پرداختی به بازنشستگان مبلغ ۸۹۲۱۱۶ ریال است که با متوسط پرداختی به کارافتادگان کلی بمبلغ ۷۹۷۵۴۹ ریال و پرداختی بابت بیمه شده متوفی به مبلغ ۶۳۱۹۰۴ ریال طبق آزمون انجام شده تفاوت معنی دار وجود دارد همچنین میزان متوسط پرداختی مستمری به زنان بمبلغ ۶۶۶۳۲۱ ریال بطور قابل ملاحظه ای از متوسط مردان بمبلغ ۷۴۳۴۰۵ ریال کمتر است.

مقدمه

همگام با رشد تمدن، داستان مبارزه انسان برای بقا و فراهم آوردن شرایط مناسب برای زندگی خود و خانواده اش ادامه داشته است. در آغاز زمین ابزار ادامه حیات را در اختیار انسان قرار می داد و هنگام سختی ها و مشکلات، انسان تنها به خود و خانواده اش و در موارد حادثه به جامعه ای که عضوش بود تکیه داشت.

همزمان با انقلاب صنعتی در نیمه دوم قرن هیجدهم این روند دگرگون شد. امید به زندگی بهتر روستائیان را به جدا شدن از جامعه خود و مهاجرت به شهرها و مراکز صنعتی و ادوات در نتیجه طبقه ای از کارگران مهاجر روستایی بوجود آمد که تنها به دستمزدی که در برابر کار دریافت می کردند تکیه داشتند و هنگامی که این دستمزد به واسطه اتفاقاتی چون بیماری، بیکاری، از کارافتادگی، پیری یا مرگ کاهش یافته و یا قطع می شد به فقر واقعی دچار می شدند. در نتیجه نیاز به ساز و کاری برای تامین امنیت اقتصادی کارگران و یاری رساندن به آنها هنگام نیاز احساس شد و همین مساله در نیمه دوم قرن نوزدهم موجب تولد مفهوم تامین اجتماعی گردید. (معاونت فنی درآمد، ۱۳۸۰، ص ۱)

تامین نیازهای فیزیکی و معیشتی افراد در زمان پیری و همچنین در هنگام از کارافتادگی و یادرومواقعی که خانواده نان آور خود را از دست می دهد مقوله ای جهانی است که کلیه کشورها اعم از فقیر یا غنی را از خود متاثر ساخته است. راهکار جهانی برای تامین نیازهای این گروهها برپایی طرح های مستمری بوده است.

یکی از مسایلی که برای انسان در طول دوران زندگی اش اهمیت وافر داشته نیاز به امنیت است بر اساس نظریه مازلو پس از ارضای نیازهای اساسی نیاز به امنیت مطرح می گردد. زمانی که نیازهای افراد در زمان حال تامین می شود آنها می خواهند که این نیازها فردا و فردا های دیگر نیز تامین می شود به همین دلیل برنامه های بیمه، بازنشستگی و برقراری انواع مستمری ها در سازمانها به وجود می آیند.

امید به آینده و امکان ادامه حیات شرافتمندانه در دوران بازنشستگی برای نیروی کار امروز اهمیت ویژه ای دارد. برنامه های توسعه و رشد اقتصادی که برای وصول به هدفهای معین از عوامل مختلفی چون طبیعت، سرمایه و تکنولوژی استفاده می کند در صورتی موفق است که از بکارگیری نیروی انسانی حداکثر بهره رابدست آورد، علل و انگیزه کار و خدمت را شناخته و آنها را اقدامات خود منظور نماید.

در بین انگیزه های کار و خدمت، داشتن تامین در زمان پیری می تواند برای جذب نیروی کار اثربخش و مفید باشد. تامین افراد و بازنشستگی از خصوصیات بارز عصر حاضر است و توجه به این مساله موجب گردیده تادولت ها برنامه های مختلف در زمینه بازنشستگی طرح و اجرا نمایند (لشکری، ۱۳۷۵، ص ۴۴).

بازنشستگی از دیدگاه مدیریت در نظام نگهداری منابع انسانی جای دارد. عامل انسانی یکی از مهم ترین عوامل در کلیه سازمانها است اگر مدیران بدون توجه به نیازهای کارکنانشان درصددافزایش تولید و بازدهی باشند نه تنها سازمانها را از اهداف مربوطه دور می کنند بلکه به احتیاجات افراد نیز پاسخی مثبت نمی دهند. هر فردی به این امید جوانی خود را در سازمانی به پیری میرساند که در زمانی دیگر که قادر به انجام کار نیست نسبت به آینده خود و خانواده اش دچار نگرانی نبوده و برای تامین آتیه ناچار به انجام هر کاری نباشد و اگر افراد شاغل در حین تلاش برای تامین زندگی در زمان حال نگران آینده مبهم و تاریک باشند مسلماً آن انگیزه و اطمینان خاطر لازم را برای ایفای نقش موثر در سازمانها نخواهند داشت.

بنابراین اگر نظام بیمه و بازنشستگی بتواند روشهای حمایتی خود را به نحوی تنظیم نماید تا مستمری بگیران تحت پوشش به دلیل عدم کفایت دریافتی ها با هزینه ها در تنگناهای اقتصادی قرار نگرفته و با مشکلات متعدد دست به گریبان نباشند مسلماً این امر بر دل بستگی و علاقه کارکنان شاغل در سازمان ها و موسسات مختلف اثراتی مثبت داشته و بر انگیزه آنان برای تلاش و کوشش بیشتر خواهد افزود زیرا شاغلان و نیروهای مولد جامعه بانگاه به وضعیت اقتصادی، معیشتی و اجتماعی آنان تصویری از آینده خود را ترسیم می کنند. با این ویژگی تامل در کیفیت زندگی و تامین فردی، اجتماعی و اقتصادی مستمری بگیران از اهمیتی فراوان برخوردار بوده و بدون تردید برای ارتقای کیفیت زندگی کاری نیروهای مولد کشور، باید به کیفیت زندگی و تامین معیشت مستمری بگیران و ارتقای وضعیت اقتصادی و اجتماعی آنان پرداخت.

فصل اول

کلیات پژوهش

موضوع پژوهش

بررسی و تعیین متوسط پرداختی سازمان تامین اجتماعی به مستمری بگیران و مقایسه آن با متوسط هزینه های خانوار در استان تهران در سال ۱۳۷۹

طرح مساله

سازمان تامین اجتماعی اصلی ترین و بزرگترین نهاد بیمه ای در کشور و متولی ارائه خدمات بیمه ای و درمانی به حدود ۲۶ میلیون نفر از بیمه شدگان است. بیمه شدگانی که در سنین اشتغال بکنار با پرداخت حق بیمه مقرر در قانون تامین اجتماعی حمایت های لازم در راستای تامین وضعیت اقتصادی و معیشتی خود به هنگام کهولت، بازنشستگی و از کار افتادگی را بعنوان حقی مسلم طلب می کنند، حقی که از دیدگاه تهیه کنندگان قانون تامین اجتماعی در گذشته نیز دور نمانده و بازتاب آن در ماده ۹۶ قانون تجلی یافته است. بر اساس این ماده « سازمان تامین اجتماعی مکلف است تا میزان مستمریهای بازنشستگی، از کار افتادگی و مجموع مستمری بازماندگان را در فواصل زمانی که حداکثر از سالی یکبار کمتر نباشد با توجه به افزایش هزینه زندگی با تصویب هیات وزیران به همان نسبت افزایش دهد ». در واقع نگرش در این ماده قانونی نشأت گرفته از این واقعیت است که بیمه شدگان مستمری بگیر از زمره افراد تحت پوششی هستند که به سبب قطع ارتباط با محل کار خود به دلایلی چون بازنشستگی، از کار افتادگی و... خود را از زمره وابستگان سازمان تامین اجتماعی می دانند و انتظارشان در راستای اطلاع مسئولین از میزان دریافتی آنان در مقایسه با هزینه های زندگی و بازنگری و تعدیل پرداختی هایی سازمان با توجه به شرایط اقتصادی و اجتماعی حاکم بر جامعه امری پذیرفته شده است. لذا اطلاع از وضعیت اقتصادی مستمری بگیران و میزان دریافتی آنان از سازمان تامین اجتماعی در مقایسه آن با هزینه های زندگی بعنوان دستمایه ای جهت لحاظ نمودن در برنامه ریزیهای آتی، مهم و ضروری است. بر این مبنا و بمنظور دستیابی به :

- متوسط پرداختی به مستمری بگیران بر حسب نوع مستمری و جنس؛

- مقایسه متوسط پرداختی به مستمری بگیران با متوسط هزینه های خانوار در استان تهران؛

بررسی مذکور بعنوان موضوع پژوهش انتخاب گردید.